

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІЧНИЙ
КАФЕДРА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ, СПОРТУ ТА ЗДОРОВ'Я
ЛЮДИНИ**

**ПРОГРАМА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ (ПЕДАГОГІЧНОЇ З ШКІЛЬНОГО КУРСУ
«ЗАХИСТ УКРАЇНИ»)**

освітній ступінь _____ **бакалавр** _____
(назва освітнього ступеня)

галузь знань _____ **01 Освіта/Педагогіка** _____
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність _____ **014 Фізична культура** _____
(код і назва спеціальності)

освітня програма Середня освіта: Фізична культура; захист Вітчизни _____

тип дисципліни _____ **обов'язкова** _____
(обов'язкова / вибіркова / факультативна)

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньо-професійної програми

доц. Максимчук І.А.
(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:

кафедрою фізичного виховання, спорту та здоров'я людини

протокол № 1 від 05.09.2023 р.

Завідувач кафедри

доц. Баштовенко О.А.
(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:

Голова ради якості вищої освіти педагогічного факультету

к.пед.н. Сич Ю.І.
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробники програми:

Сілаєв Віталій Віталійович, викладач кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини

Рецензенти програми:

Максимчук Борис Анатолійович, доктор педагогічних наук, професор кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини

Житомирський Леонід Олександрович, старший викладач кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Мета виробничої практики є оволодіння студентами сучасними методами та формами організації та проведення занять з предмета «Захист України» у загальноосвітніх закладах освіти, під час проведення військово-патріотичних гуртків, секцій, виховних заходів, формування в них професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних виробничих умовах, виховання інтересу до професії, потреби систематично поновлювати свої знання і творчо їх застосовувати в практичній діяльності, вивчення та використання передового новаторського досвіду.

Завдання практики:

1. Здатність вивчити практичний досвід організації та проведення занять з предмета «Захист України», гуртків, секцій, військово-патріотичних заходів.
2. Здатність планувати роботу фахівців в галузі військово-патріотичної роботи.
3. Здатність до оформлення відповідної документації.
4. Здатність до використання матеріально-технічної бази закладу освіти.
5. Здатність до володіння творчим, дослідницьким підходом до професійної діяльності у військово-патріотичній роботі.
6. Здатність визначати рівень підготовки осіб, які займаються.
7. Здатність використовувати передовий досвід роботи фахівців з військово-патріотичної роботи.
- 8.

2. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Шифр компетентності	Компетентності	Шифр програмних результатів	Програмні результати навчання
Загальні компетентності (ЗК)			
ЗК 1.	Здатність діяти етично, соціально відповідально та свідомо	ПРН 8.	Знає правила профілактики травматизму та надання першої медичної допомоги; володіє основними методами захисту персоналу та населення від можливих наслідків аварій, катастроф, стихійних лих
ЗК 2.	Здатність працювати в команді та автономно.	ПРН 7.	Знає вимоги до оформлення документації та основні закономірності побудови документів для здійснення навчального процесу в галузі фізичного виховання та спорту
ЗК 3	Здатність до пошуку інформації, її аналізу та критичного оцінювання.	ПРН 14. ПРН 20.	Вміє проводити дослідження на відповідному рівні, здійснювати пошук, обробку та аналіз інформації з різних джерел, вчитися і оволодівати сучасними знаннями для їх подальшої реалізації в практиці. Уміння практично використовувати документи

			державних і громадських органів управління у сфері фізичної культури та військово-патріотичному вихованні.
ЗК 4..	Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях. інформаційно-комунікаційні технології	ПРН 8. ПРН 19.	Знає правила профілактики травматизму та надання першої медичної допомоги; володіє основними методами захисту персоналу та населення від можливих наслідків аварій, катастроф, стихійних лих Вміє розробляти навчально-методичні матеріали (робочі програми, навчально-тематичні плани) на основі освітнього стандарту та зразкових програм з урахуванням виду освітньої установи, особливостей класу / групи та окремих учнів
ЗК 5.	Здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології	ПРН 14.	Вміє проводити дослідження на відповідному рівні, здійснювати пошук, обробку та аналіз інформації з різних джерел, вчитися і оволодівати сучасними знаннями для їх подальшої реалізації в практиці.
ЗК 6.	Здатність до самовдосконалення та саморозвитку.	ПРН 9.	Знає закономірності розвитку фізичних (рухових) якостей в різних видах рухової активності.
ЗК 7.	Здатність вільно спілкуватися державною мовою (усно та письмово).	ПРН 14.	Вміє проводити дослідження на відповідному рівні, здійснювати пошук, обробку та аналіз інформації з різних джерел, вчитися і оволодівати сучасними знаннями для їх подальшої реалізації в практиці.
ЗК 9.	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації на основі креативності	ПРН 8.	Знає правила профілактики травматизму та надання першої медичної допомоги; володіє основними методами захисту персоналу та населення від можливих наслідків аварій, катастроф, стихійних лих
Фахові компетентності (ФК)			
ФК 12.	Здатність виховувати в учнів соціально-особистісні якості: цілеспрямованість, організованість, працьовитість, відповідальність, громадянськість, комунікативність..	ПРН 12.	Знання методологічних проблеми військового виховання

ФК 13.	Здатність до забезпечення підготовки молоді до служби в лавах Збройних сил	ПРН 9.	Знає закономірності розвитку фізичних (рухових) якостей в різних видах рухової активності.
ФК 14.	Здатність до практичного обґрунтування знань щодо необхідності оволодіння практичними навиками самозахисту.	ПРН 9.	Знає закономірності розвитку фізичних (рухових) якостей в різних видах рухової активності.
ФК 15.	Здатність до формування патріотичного світогляду молоді на уроках з предмету «Захист України».	ПРН 12. ПРН 21.	Знання методологічних проблеми військового виховання Уміння використовувати процес військового виховання у формуванні патріотичного світогляду.

3. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

№ з/п	Назви видів діяльності	Кількість годин
Загальна кількість кредитів ЄКТС – 3 кредити (90год)		
1.	Організаційна робота: Участь студентів в установчій конференції. Складання індивідуального плану роботи. Ознайомлення з умовами роботи базпрактики (обладнанням, інвентарем, класом «Захисту України», стрілецьким комплексом, організацією роботи закладу). Ознайомлення та вивчення документів планування та обліку закладу освіти. Підготовка звітної документації. Захист виробничої практики на звітній конференції.	4 4 4 4 6
2.	Навчально-виховна робота: Складання індивідуального плану практики та його узгодження з керівником. Розробка план-конспектів занять. Вивчення документів планування та обліку роботи. Спостереження та аналіз занять, що проводять фахівці закладу освіти. Ознайомлення зі структурою роботи. Самостійне проведення занять за вибором. Спостереження за особами, які навчаються і складання протоколів спостереження.	6 8 6 16 8
3.	Виховна робота у ЗЗСО: Надання допомоги в організації та проведенні планових заходів. Проведення не менш 2-х бесід з військово-патріотичної тематики. Проведення занять (в якості помічника вчителя, керівника гуртка). Проведення занять (самостійно) Оцінювання учнів, вихованців гуртка.	4 8 8 4
Разом:		90 год.

1. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

1.1. Термін проходження практики

Рік підготовки 4-й

Семестр VII

Кількість тижнів – 2

Кількість кредитів – 3

Загальна кількість годин – 90

1.2. Бази практики

– ЗЗСО

1.3. Обов'язки здобувачів вищої освіти

- ознайомитися з програмою практичної підготовки спеціальності та дотримуватися методичних рекомендацій з її проходження;
- не пізніше ніж за чотири тижні до початку практики визначити разом з керівником практики від кафедри базу проходження практики;
- пройти інструктаж про порядок проходження практики, загальний інструктаж з охорони праці за підписом в журналі реєстрації інструктажів;
- написати заяву про місце та термін проходження практики (або надати довідку з місця роботи);
- взяти участь у настановній конференції з практики;
- отримати консультації щодо оформлення всіх необхідних документів з практики;
- роздрукувати всі необхідні документи з сайту Університету на сторінці практична підготовка;
- своєчасно прибути на базу практики і завершити виконання програми практики згідно з термінами, передбаченими графіком освітнього процесу; – за умови роботи на посаді виконувати усі функції, передбачені посадовою інструкцією;
- не розголошувати комерційну таємницю та службову інформацію;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практичної підготовки за спеціальністю;
- виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями;
- нести відповідальність за виконання дорученої роботи;
- перебувати на місці проходження практики не менше 6 год. щоденно (якщо немає інших обставин, що вимагають подальшої присутності);
- у випадку відсутності або запізнення повідомляти про це керівника практики, пояснювати причину відсутності або запізнення, надавати при цьому необхідні документи, що це засвідчують (довідку про хворобу тощо);
- своєчасно подати керівнику практики звітну документацію, що вимагається програмою практичної підготовки спеціальності.

1.4. Обов'язки керівника практики

- складає програму практичної підготовки спеціальності здобувачів вищої освіти і подає завідувачу кафедри на погодження;
- визначає бази практик та на початку навчального року повідомляє керівника практики від навчального закладу про забезпечення укладання договорів щодо проведення практики відповідної спеціальності;
- разом з завідувачем навчальної та виробничої практики від університету розподіляє та закріплює студентів за базами проходження практики;
- готує та подає подання декану факультету з розподілом студентів;
- розробляє разом із завідувачем випускової кафедри індивідуальні завдання з практики, які враховують завдання курсових, дипломних проектів (робіт) студентів;
- встановлює час і місце збору групи при виїзді на практику або прибуття на базу практики;
- повідомляє студентів про систему звітності з практики, прийняту на кафедрі;

- спостерігає за практичною діяльністю студентів-практикантів, визначає їх рівень підготовки до професійної діяльності, диференційовано підходить до завдань, які повинен виконати студент-практикант;
- здійснює контроль за виконанням програми практики та термінів її проведення (у тісному контакті з керівником практики від бази практики);
- бере участь у факультетських, загально університетських настановних і підсумкових конференціях з практики, нарадах з питань організації і проведення практики;
- відвідує залікові уроки, заняття, виховні заходи, аналізує й оцінює їх;
- надає методичну допомогу в оформленні документації та консулює студентів щодо виконання графіка практики, індивідуальних завдань та написання звіту практики;
- інформує завідувача кафедри про стан проходження практики;
- проводить інструктаж здобувачів вищої освіти з питань безпеки та охорони праці;
- перевіряє й аналізує документацію, подану студентом після закінчення практики; за результатами практики складає звіт і подає його завідувачу навчальної та виробничої практики університету та розміщує на сайті Університету на сторінці практична підготовка;
- бере участь у проведенні заліку з практики та оцінює роботу студента-практиканта, виставляє у відомість та залікову книжку загальну оцінку з практики.

1.5. Обов'язки керівника бази практики

- Прийняти студентів на практику згідно з наказом по Ізмаїльському державному гуманітарному університету та направленням.
- Призначити наказом кваліфікованих фахівців для керівництва практикою.
- Створити належні умови для виконання студентами програми практики, не допускати їх використання до зайняття посад та виконання робіт, що не відповідають програмі практики та майбутньому фаху.
- Забезпечити студентам умови безпечної праці на конкретному робочому місці. Проводити обов'язкові інструктажі з охорони праці: ввідний та на робочому місці. У разі потреби навчати студентів-практикантів безпечних методів праці.
- Надати студентам-практикантам можливість користуватися матеріально-технічними засобами та інформаційними ресурсами, необхідними для виконання програми практики.
- Забезпечити облік виходів на роботу студентів-практикантів. Про всі порушення трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та про інші порушення повідомляти вищий навчальний заклад.
- Після закінчення практики надати характеристику на кожного студента-практиканта, в котрій відобразити виконання програми практики, якість підготовленого ним звіту тощо.
- Надавати студентам можливість збору інформації для курсових та дипломних робіт за результатами діяльності підприємства, яка не є комерційною таємницею, на підставі направлень кафедр.

5. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Завдання для самостійної роботи студентів під час проходження практики:

- Проведення бесід, дискусій військово-патріотичної спрямованості.
- Вивчення досвіду сучасних вчителів предмета «Захист України», педагогів новаторів.
- Розповсюдження матеріалів з профорієнтації серед здобувачів освіти ЗЗСО .
- Презентація навчального закладу серед учнів ЗЗСО.
- Проведення анкетування серед учнів 10-11 класів.
- Участь у роботі шкільної методичної ради.
- Участь у роботі педагогічної ради.

6. ВИМОГИ ЩОДО НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Основні положення практики:

1. Студент після прибуття на практику повинен затвердити у керівника від бази практики календарний план проходження практики, пройти інструктаж з техніки безпеки, протипожежної безпеки та ознайомитися з робочим місцем.
2. Під час проходження практики студент зобов'язаний суворо дотримуватися правил внутрішнього розпорядку бази практики.
3. Звіт про практику студент складає відповідно до календарного плану проходження практики та Положення щодо організації та проведення практик ІДГУ.
4. Студент, який не виконав вимог практики вважається таким, що не виконав навчальний план.

Звітна документація студента-практиканта:

- звіт проходження практики;
- план-конспекти залікового уроку, який був проведений студентом-практикантом; спортивно-масовий захід, проведений студентом-практикантом з підписом вчителя предмета «Захист України»;
- індивідуальний план, який містить термін початку і закінчення практики, індивідуальний графік роботи студента, перелік і коротка характеристика всіх видів роботи, що здійснювались впродовж практики, самоаналіз студентами проходження практики та її наслідків;
- індивідуальний план роботи на 2 тижні з підписом вчителя предмета «Захист України» бази практики;
- характеристика на студента з бази практики з підписом її керівника і завірена печаткою;

Правила ведення й оформлення індивідуальний план

1. Індивідуальний план - це основний документ студента під час проходження практики.
2. Під час практики студент щодня коротко повинен записувати в індивідуальний план усе, що зробив за день відповідно до календарного плану проходження практики.
3. Раз на тиждень студент зобов'язаний подавати індивідуальний план на перегляд керівникам практики які дають письмові зауваження, додаткові завдання й підписують записи, що зробив студент.
4. Після закінчення практики індивідуальний план разом зі звітом подається керівникам практики від ІДГУ.
5. Без заповненого індивідуального плану - практика не зараховується.

Індивідуальний план можливо роздрукувати з веб-сторінки ІДГУ

<http://idgu.edu.ua/practice>

7. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ УМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

7.1. Шкала та схема формування підсумкової оцінки

№	Вид діяльності студента-практиканта	Термін виконання	Кількість балів
1.	Перегляд навчально-виховних занять, проведених вчителем предмета «Захист України» – 2 бали за одне заняття (10×2=20).	1-2 тижні практики	0-20
2.	Оформлення залікового плану-конспекту заняття, проведених студентом-практикантом.	1-2 тижні практики	0-20
3.	Оформлення 1 залікового військово-патріотичного заходу, проведеного студентом-практикантом.	1-2 тижні практики	0-10

4.	Якість оформлення індивідуального плану практики.	1 тиждень після закінчення навчальної практики	0-10
5.	Якість виконання індивідуального плану.		0-10
6.	Якість оформлення звіту про виконання практики.		0-10
7.	Оцінка за презентацію звіту.	На підсумковій конференції	0-20
Залікова рейтингова оцінка			0-100

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	відмінно
70-89	добре
51-69	задовільно
26-50	не задовільно
1-25	

7.2. Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Контроль та оцінка результатів практики здійснюється в двох аспектах:

1. поточний контроль (результати щоденної діяльності практикантів);
2. підсумкова атестація (результативність практики за підсумками досягнення поставлених цілей навчання).

Поточний контроль під час практики здійснюється з двох сторін: з боку навчального закладу та з боку організації, де студент проходить практику. Як правило, оцінюється відвідування, дисциплінованість, ініціативність, старанність, безконфліктність практикантів.

Підсумкова атестація. Відповідно до загальних вимог студент за наслідками практики одержує оцінку, яка повинна бути внесена в його залікову книжку. Загальна оцінка за практику виводиться на основі ряду оцінок, виставлених за різні види роботи:

- виконання студентом програми практики та якість зданої звітної документації;
- оцінка-відгук групового керівника від бази практики;
- третя за представлення студентом практичної та методичної роботи під час підсумкової конференції.

Загальна оцінка є середнім балом цих трьох оцінок. За відсутність студента на практиці без поважних причин, а також невчасне складання та здачу документації оцінка з практики знижується. Таким чином, процедура атестації студентів - це процес, що протікає на різних рівнях (ВНЗ, базової установи) і здійснюваний різними людьми (груповим керівником і викладачем-методистом).

Критерії якісної оцінки діяльності студентів в період проходження практики

Оцінка «*відмінно*» ставиться, якщо:

1. Завдання практики виконані в повному обсязі з використанням творчого підходу.
2. Практична робота проводилась на високому методичному рівні. Студент-практикант був ініціатором втілення у освітнє середовище бази практики власно розроблених проєктів, зробив вагомий внесок у підвищенні соціально-педагогічної ефективності.
3. Студент показав високі результати у здійсненні науково-дослідної діяльності під час практики.
4. Звітна документація, після закінчення практики представлена в повному обсязі у встановлений термін, оформлена на високому рівні, містить цінні власні методичні напрацювання, що можуть бути використані майбутніми вчителями фізичної

культури.

5. У ході підсумкової співбесіди студент демонструє вільне володіння фаховими знаннями та вміннями, що були ним застосовані в процесі практики. Ґрунтовно й аргументовано здійснює самоаналіз навчально-професійної діяльності, визначає шляхи оптимізації організації фізкультурної діяльності на здобувачів освіти ЗЗСО.

6. Установа рекомендує оцінити результати практики на «відмінно». Студент має подяку від керівника бази практики за співпрацю.

Оцінка «*добре*» ставиться, якщо:

1. Завдання практики виконані повністю.

2. Вся звітна документація представлена в повному обсязі:

- атестаційний лист результатів виробничої практики в закладах ЗЗСО;

- характеристика на студента, який проходив практику (завірена печаткою даною установою) містить високу оцінку діяльності студента-практиканта;

- звіт про результати проходження виробничої(педагогічної з шкільного курсу «захист Вітчизни») практики в ЗЗСО складено згідно вимог;

- індивідуальний план практики, в оформленні якого наявні поодинокі огріхи;

- методичні доробки студента (додатки): перелік нормативно-правових документів установи і перелік тих проблем, які дана установа вирішує; конспекти проведених заходів; конспекти самостійно проведених бесід, консультацій; самоаналіз роботи; аналіз проведених заходів іншими практикантами тощо;

- результати проведеної науково-дослідної роботи.

3. Документація оформлена відповідно до вимог, що представлені і Програмі виробничої педагогічної практики в закладах соціально-педагогічного спрямування.

4. Звітна документація представлена у встановлений термін (після закінчення практики).

5. У ході підсумкової співбесіди студент може аргументувати добір методів та технологій фізкультурного впливу, що були ним застосовані в процесі педагогічної практики у закладах ЗЗСО.

Оцінка «*задовільно*» ставиться, якщо:

1. Робота студента носила суто виконавчий характер, має значні зауваження від фахівця установи.

2. У представленій документації відсутні окремі звітні методичні матеріали.

3. Документація оформлена недбало; в ній безсистемно висвітлено діяльність практиканта.

4. Матеріали представлено несвоєчасно.

5. Студент не може аргументувати добір методів та технологій фізкультурного впливу, що були ним застосовані в процесі педагогічної практики в ЗЗСО.

Оцінка «*незадовільно*» ставиться, якщо:

1. Студент не виконав більшу половину програми практики.

2. Відсутня звітна документація.

Робота студента під час практики характеризується оцінкою незадовільно.

8. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ЗАХИСТУ ЗВІТІВ ПРАКТИКИ

Загальна звітна документація студента-практиканта

(подається на захисті керівнику практики ІДГУ)

1. Індивідуальний план практики.

2. Результати практики (план-конспект залікового уроку, який був проведений студентом-практикантом, 1 військово-патріотичний захід, проведений студентом-практикантом).

3. Відгук адміністрації закладу, в якому проходила практика (характеристика на студента-практиканта).

4. Звіт проходження практики.

Одним з факторів, що впливає на результативність та ефективність процесу практичного навчання є оцінка результатів діяльності студентів-практикантів.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базова:

1. Організація та методика викладання уроків предмету «Захист Вітчизни»: Посібник. Колектив авторів. / В.М. Лелека. Миколаїв РАЛ-поліграфія, 2014. 176 с.
2. Захист Вітчизни. Курс навчання юнаків. 11 клас: робочий зошит. / В.М. Лелека. Х.: Видавництво «Ранок», 2015. 64 с.
3. Захист Вітчизни. Курс навчання юнаків. 11 клас: розробки уроків. / В.М. Лелека. Х.: Видавництво «Ранок», 2015. 208 с. (Серія «Сучасний майстер-клас»)
4. Захист Вітчизни. Курс навчання юнаків. 10 клас: розробки уроків. / В.М. Лелека. Х.: Видавництво «Ранок», 2015. 208 с. (Серія «Сучасний майстер-клас»)
5. Захист Вітчизни. Курс навчання юнаків. 10 клас: робочий зошит. / В.М. Лелека. Х.: Видавництво «Ранок», 2016. 64 с.
6. Захист Вітчизни. Організація та методика викладання предмета. 10-11 класи / В.М.Лелека – Х. : Видавництво «Ранок», 2016. – 192 с.
7. Захист Вітчизни (рівень стандарту, «Основи медичних знань») : підруч. для 10 кл. закл. загал. серед. освіти / В.М. Лелека, А.М. Бахтін, Е.В. Винограденко. Харків : Вид-во «Ранок», 2018. 144 с. : іл. ISBN 976-617-09-4349-1.
8. Захист Вітчизни (Рівень стандарту). 10 клас: міні-конспекти уроків до підруч. В.М.Лелеки, А.М. Бахтіна, Е.В. Винограденко. Харків: Вид-во «Ранок», 2018. 48 с. ISBN 978-617-09-3968-5
9. Захист Вітчизни (Рівень стандарту). 10 клас: міні-конспекти уроків до підруч. В.М.Лелеки, А.М. Бахтіна, Е.В. Винограденко. Харків: Вид-во «Ранок», 2018. 48 с. ISBN 978-617-09-3983-8
10. Захист Вітчизни. Рівень стандарту. 10 клас: зошит для оцінювання результатів навчання. / В.М. Лелека. Харків : вид-во «Ранок», 2018. 48. ISBN 978-617-09-4623-2
11. Захист Вітчизни. Рівень стандарту, «Основи медичних знань». 10 клас: зошит для оцінювання результатів навчання. / В.М. Лелека. Харків : вид-во «Ранок», 2018. 48. ISBN 978-617-09-4622-5

Допоміжна:

1. Курс стрільб зі стрілецької зброї і бойових машин (КС СЗ і БМ). К. 2015.
2. Рекомендації щодо порядку дій під час виконання завдань підрозділами Збройних Сил України у нестандартних ситуаціях. - К.: ГШ ЗС України, 2014.
3. Рекомендації щодо підготовки та несення служби на блокпостах підрозділами Збройних Сил України. К.: ГШ ЗС України, 2014.
4. Методичні рекомендації щодо підготовки та застосування частин та підрозділів під час проведення АТО. К.: КСВ ЗС України, 2014.

Інтернет ресурси:

1. [Osvita.ua Середня освіта Навчальний рік 2018/19 Методичні рекомендації ЗАХИСТ ВІТЧИЗНИ. Методичні рекомендації для вчителів на 2018/19 рік](https://osvita.ua/school/materials/metod-rekom/61580/)
2. [Форми і методи викладання предмету захист Вітчизни](https://www.slideshare.net/olena_shyyka/ss-55337321)

3. Лелека В.М., Винограденко В.Е. Захист Вітчизни. Робочий зошит. 10 клас. Курс навчання юнаків https://www.studmed.ru/leleka-vm-vinogradenko-ve-zahist-vtchizni-robochiy-zoshit-10-klas-kurs-navchannya-yunakv_438fb57ddf3.html
5. Бібліотека методичних матеріалів для вчителів <https://vseosvita.ua/library/zahist-vitcizni>
6. Статути Збройних сил України: "Поняття про військові статути. " <https://vseosvita.ua/library/statuti-zbrojnih-sil-ukraini-ponatta-pro-vijskovi-statuti-97642.html>
7. Про затвердження Правил носіння військової форми одягу та знаків розрізнення військовослужбовцями Збройних Сил України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1502-17>
8. Особливості методики військово-патріотичного виховання під час занять з предмета: «Захист Вітчизни» <https://vseosvita.ua/library/osoblivosti-metodiki-vijskovo-patriotcnogo-vihovanna-pid-cas-zanat-z-predmeta-zahist-vitcizni-7119.html>
9. План-конспект предмету «Захист Вітчизни». <https://www.sites.google.com/site/zahist56/plan-konspekt>